

В.В. АЛЕКСАНДРОВ, М.І. ЛИСАК, О.В. ШКРЬОГАЛ

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ

У сучасному розвитку економіки суб'єкти господарювання намагаються найбільш ефективно реалізувати свої функціональні завдання при максимальному використанні наявних економічних ресурсів, основних та оборотних фондів, кадрового та виробничого потенціалу. Виробничі підприємства повинні мати засоби виробництва, які є основою продуктивної діяльності всієї системи загалом. Вони становлять основний капітал суб'єктів господарювання. У даній статті розглянуто напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства при впровадженні інновацій.

Ключові слова: основні фонди, інновації, інноваційний потенціал, аналіз, інтенсифікація, суб'єкт господарювання.

Вступ

У постіндустріальний період розвитку економіки більшість підприємств для забезпечення свого розвитку змушені задовольняти постійно мінливі потреби ринку. В результаті на підприємствах відбувається безперервне вдосконалення виробничого процесу на основі продуктивних і технологічних інновацій. Як правило, освоєння інновацій неможливе без відповідного інноваційного розвитку основних фондів підприємства, яке вимагає інвестиційних ресурсів, що відповідають умовам ринкової економіки.

Спираючись на все вище зазначене потрібно ширше розглянути поняття інноваційного потенціалу, інноваційної діяльності та їх впливу на основні фонди.

Аналіз останніх досліджень та літератури

Теоретичні основи інновацій були вивчені Т. П. Макаровською, Власовою А. М., Гуржій А. М., Каракай І. О., Петренко Б. М. Спираючись на їхню діяльність в широкому понятті можна визначити, що головним чинником економічного зростання й забезпечення належного місця вітчизняної економіки у світовій економічній системі є ефективне використання інновацій, які перетворюються на вирішальний фактор соціально-економічного розвитку і відіграють провідну роль у вирішенні економічних, екологічних, соціальних та культурних завдань.

У сучасній економічній літературі вживають поняття "капітал" і "фонди". Де які економісти ототожнюють їх, тобто вважають, що це є ресурси, необхідні для організації виробництва. Ці поняття не можна вважати тотожними, бо фонди включають не тільки засоби виробництва, а й грошові ресурси, необхідні для відновлення засобів виробництва.

Основні фонди – це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду часу, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію по частинах у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань.

Основні фонди поділяються на основні виробничі і основні невикористані фонди.

До основних виробничих фондів належать ті основні фонди, які беруть участь у виробничому процесі безпосередньо (верстати, устаткування тощо), або створюють умови для виробничого процесу (виробничі будівлі, споруди тощо). Основні

невиробничі фонди – це об'єкти культурно-побутового призначення (клуби, їдальні тощо). Основні фонди ще називають поза оборотними, або низькооборотними, активами; у вартісній оцінці вони становлять значну частину статутного капіталу підприємства.

Типовий склад основних виробничих фондів виробничих підприємств такий: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини й устаткування, прилади, лабораторне обладнання, обчислювальна техніка, транспортні засоби, інструмент і пристосування, виробничий й господарський інвентар тощо[1].

Розрізняють активну й пасивну частини основних фондів. Ті фонди (машини, обладнання), які беруть безпосередню участь у виробничому процесі, належать до активної частини основних фондів. Інші (будівлі, споруди), які забезпечують нормальне функціонування виробничого процесу, відносять до пасивної частини основних фондів.

Аналіз спеціальних джерел показав, що проблема ефективності використання основних фондів часто аналізується в роботах багатьох вчених, бо основні засоби посідають одне з перших місць в діяльності будь-якого підприємства, а відповідно і в випуску потрібної кількості та якості продукції. Основні фонди можна подати, як виражені у грошовій формі засоби виробництва, які беруть участь багаторазово у виробничому процесі і переносять свою вартість на виготовлений продукт частинами[2].

До основних фондів належать об'єкти, які служать не менше року і вартістю вище певної величини, що встановлюється в залежності від динаміки цін на продукцію фондостворюючих галузей.

Основні фонди відносяться до виробничих активів, так як створюються і використовуються в процесі виробництва.

Надійним підґрунтям для забезпечення ефективності інноваційної діяльності є інноваційний потенціал, який визначає рівень інноваційних можливостей усіх суб'єктів господарської діяльності. Інноваційний потенціал підприємства являє собою сукупність інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та умовозабезпечуючих чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та поліпшення ефективності використання

основних фондів, а також підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому[3].

Отже, потенціал це не просто показник, що характеризує стан об'єкта (системи), а категорія, що одночасно відображає сутність методологічних основ безліччереальних процесів і явищ.

Зважаючи на це, інноваційний потенціал та інноваційна діяльність будуть грати вагомий роль у ефективності використання основних фондів на підприємстві.

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває розгляд комплексу питань щодо інноваційної діяльності підприємств і, зокрема, інноваційного потенціалу як системного показника, що характеризує рівень ефективності підприємства, зокрема основних фондів, у реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Метою статті є аналіз впливу інноваційного потенціалу підприємства та його інноваційної діяльності на власні основні фонди.

Постановка проблеми.

Основні фонди завжди були ключовою складовою у діяльності підприємства та виробництва продукції. Для того, щоб підвищити ефективність використання основних фондів та зменшити їх знос, підприємство може використовувати наступні засоби: збільшення змінності роботи устаткування та ступеня використання потужності обладнання, скорочення внутрішніх простоїв, підвищення кваліфікації користувачів, підвищення рівня організації догляду за фондами, своєчасне проведення капітального ремонту, а також планово-попереджувальних заходів, підвищення якості трудової дисципліни, оптимальний склад верстатного парку, забезпечення виробництва необхідною кількістю робітників, забезпеченість матеріалами та інвентарем і т.д. Багато з вищезазначених заходів використовується на підприємствах, але вони не приносять очікуваний результат[4]. Спираючись на це, в організаціях бажано використовувати нову інноваційну складову – інтенсифікацію виробництва. Це актуальне господарче завдання, спрямоване на розгляд деяких інвестиційних ресурсів, як передових складових для інноваційного розвитку основних засобів підприємства.

Інтенсифікації виробництва можна досягнути шляхом удосконалення функціонування всіх основних процесів, які беруть участь у відтворенні сукупного суспільного продукту. Це стає можливим завдяки поєднанню передових методів господарювання та наукових досягнень[5].

Матеріали досліджень.

На підприємстві постійно відбувається певна сукупність процесів та явищ. Умовно їх можна поділити на традиційні та інноваційні. До традиційних процесів можна віднести ті, які відбуваються кожний встановлений проміжок часу, можливо навіть з повторами. Інноваційні – це якісно новий рівень явищ.

Раніше у виробництві домінували традиційні процеси, коли економіка на протязі довгого періоду часу розвивалась на екстенсивному рівні. Однак такі засоби себе вичерпали та стали невідповідними. Результатами інноваційних процесів є запровадженні у господарську практику нововведень. Імпульсом для нововведень на підприємстві є людські потреби та проведення теоретичних дослідів. За своїм характером нововведення поділяються на технічні, організаційні, економічні, соціальні та юридичні. За масштабом їх можна поділити на локальні та глобальні. Глобальні є здебільш революційними і повністю змінюють організаційний рівень виробництва. Класифікація інновацій потрібна саме для того, щоб конкретизувати напрямки інноваційного процесу, оцінити його результативність та сформулювати потрібні механізми[6].

Зазвичай до позитивних змін на підприємстві призводять ефективні технічні та організаційні нововведення, а все зростаюча актуалізація нагальних завдань соціального характеру ініціює їх розв'язання за допомогою нових організаційно-технічних і економічних рішень. Не окремі, а саме загалом усі нововведення на підприємстві мають спиратися на юридичне підґрунтя, відповідно нормативно-законодавчим актам. За умови, що підприємство буде постійно використовувати всі локальні та глобальні нововведення, то вони можуть забезпечити максимальний позитивний вплив. Найбільший за своїми наслідками вплив на підприємство надають організаційні та технічні нововведення.

Технічні нововведення на підприємстві впливають не тільки на організацію самого виробництва. Не малий внесок вони несуть на соціальні процеси. Тому, при введенні нової техніки на виробництво, показники ергономічності та екологічності повинні бути на найвищому рівні. До речі, забруднене повітря негативно впливає не тільки на промислово-виробничий персонал, але й на промислове устаткування.

Для підвищення ефективності використання основних засобів, потрібна розробка і реалізація цільових програм інноваційної діяльності з інтенсифікації і розвитку виробництва. Інтенсифікація виробництва - процес і організація розвитку виробництва, в якому застосовуються найбільш ефективні засоби виробництва, а також розширення виробництва. Процес перетворення витрати ресурсів, а також застосування нового обладнання, яке дозволяє викликати зростання продуктивності.

Наявна на більшості виробничих підприємств техніка, обладнання та інші фонди за всіма основними характеристиками вже давно потребують модернізації. Істотна частка витрат великих виробничих підприємств припадає на активну частину основних фондів - обладнання, транспорт, оргтехніку. Непередбачені ремонти, планово-попереджувальні заходи та простой устаткування - це одна з головних виробничих проблем. Коли лінії безперервного циклу

зупиняються, підприємство несе досить відчутні втрати. Якщо ж регламентні роботи проводяться своєчасно, то ймовірність виходу обладнання з ладу скорочується[7].

Забезпечити безперебійну виробничу діяльність і скоротити витрати з використання обладнанням можливо, використовуючи закордонний досвід з управління інноваціями у сфері основних фондів, а саме за допомогою систем автоматизованого управління. Такі системи ґрунтуються на комплексному використанні технічних, математичних, інформаційних та організаційних засобів для управління складними технічними й економічними об'єктами.

Залежно від об'єкта управління автоматизовані системи поділяють на автоматизовані системи управління технологічними процесами і автоматизовані системи організаційного управління різних класів: автоматизовані системи управління підприємством, галузеві автоматизовані системи управління, територіальні автоматизовані системи управління автоматизовані системи, спеціалізовані автоматизовані системи управління функціональних органів управління господарством - планових, статистичних, фінансових тощо.

Ядром таких систем є ієрархічне дерево обладнання. Така структура легко створюється і може мати не обмежену можливість. Кожній одиниці обладнання привласнюється унікальний номер і фіксується її місце розташування. Система дозволяє зберігати відомості про одиниці обладнання, витрати, архівовані, інформацію про переміщення верстатів по цехах заводу. Інтегровані функції безпеки дають можливість контролювати роботу з небезпечними матеріалами. За допомогою таких систем можна одночасно ставити послідовність з декількох операцій: переглядати докладну інформацію щодо планування робіт, по витратах праці, матеріалів, обладнання, аналізувоб'їв і пов'язаних з ними документів. За допомогою таких систем можна планувати профілактичні зупинки обладнання, навести елементарний порядок, тобто розібратися, що, власне, є на підприємстві, а чого немає, який стан обладнання, де воно знаходиться, коли було закуплено[8].

У таких системах до "віртуальних" верстатів, устаткування, деталей можна прикріплювати файли з кресленнями, схемами і технічним описом. Це підвищує зручність роботи, знижує трудомісткість і терміни виконання. Крім того, система надає користувачам можливість повнофункціонального управління документами. Будь-яке підприємство має свій алгоритм діловодства, де прописано, як повинні діяти співробітники в тому чи іншому випадку. Система автоматизації управління дозволяє, наприклад, чітко визначити схему узгодження закупівлі запчастин. Впровадження таких систем доцільно на підприємствах, де чисельність робітників від ста чоловік і більше; кількість робочих місць і кількість обладнання - більше десяти. До таких систем можуть належати: NAUMEN, Softline, Terrasoft, Maximo, OmniWay та інші.

Так, наприклад, система Maximo базується на веб-технологіях комплекс програмних продуктів, реалізований на єдиній програмній платформі, що забезпечує всебічне уявлення всіх видів корпоративних активів і дозволяє визначати їх невикористовуваний потенціал. Рішення на базі платформи Maximo дозволяють керівнику досягти максимальної віддачі витрат інвестицій в активи за рахунок: зниження трудовитрат, поліпшення планування, оптимізації складських запасів, скорочення простоїв, управління ризиками, відповідності вимогам наглядових органів.

Система Maximo ефективно накопичує й аналізує дані про активи і робочих процесах компанії. Maximo впроваджується в електроенергетичний сектор, гідроенергетику, трубо прокат, банківська сфера, металургія.

Для отримання максимальної віддачі від використання активів, система Maximo надає можливість вироблення комплексних програм для профілактичного обслуговування активів, планових регламентних робіт та аварійного ремонту. Комплексна реалізація цих заходів сприятиме скороченню витрат і збільшенню часу безвідмовної роботи обладнання.

Результати впровадження такої системи дійсно ефективні. Так наприклад, програмна платформа IBM Maximo Asset Management дозволить співробітникам будь-якої банківської організації, здійснювати роботу з усім пулом існуючої інформації по кредитах і застав клієнтів з різних секторів бізнесу, а також створювати консолідовані звіти з різних аспектів діяльності.

Таким чином, інтенсифікація виробництва, як сторона інноваційного потенціалу може максимально генерувати високу інноваційну активність та збільшувати ефективність використання основних фондів. Важливою складовою будь-якої інновації є інноваційний потенціал, тому кожному суб'єкту господарювання необхідно знати теоретичні основи, закономірності процесу формування, структуру, джерела зростання, методи оцінки й напрямки ефективного використання такого потенціалу. Вільне володіння цими питаннями дасть змогу об'єктиві оцінювати свої можливості, розробляти нові напрями інноваційної діяльності, формувати ефективну стратегію інноваційного розвитку.

Результати досліджень. В статті визначені основні елементи інноваційного розвитку, при впровадженні яких можливо удосконалити ефективність використання основних фондів на підприємстві. Це можливо завдяки розумному використанню інноваційного потенціалу. Насамперед за рахунок інтенсифікації виробництва, тобто впроваджуючи автоматизовані системи управління суб'єктами господарювання.

Таким чином, можна сказати, що інноваційний потенціал підприємства дає можливість створювати високу інноваційну активність для збільшення ефективності використання основних фондів.

Висновки. На даному етапі розвитку української галузі, дуже важливими є проблеми ефективності

використання основних фондів підприємства, конкурентоспроможності підприємства та випуску достатньої для споживачів якісної продукції. Перехід до ринкової системи господарювання не можливий без вирішення цих проблем. Відвирішення поставлених питань залежить місцесуб'єкта господарювання в економіці, його фінансовий стан, конкурентоздатність на ринку.

Технічний рівень, якість, надійність, довговічність продукції залежить від якісного стану техніки й ефективності її використання, що визначає ефективність виробництва загалом.

Цю проблему можливо вирішити за допомогою вже існуючого потенціалу підприємства та інноваційної діяльності підприємства, яка може полягати в покращенні роботи обладнання та підприємства в цілому, шляхом оптимізації подачі заявок на введення, ремонт і виведення обладнання. Вище перераховані аспекти дозволять керівникам підприємств зрозуміти необхідність інноваційної діяльності в розвитку підприємства, а зокрема для підвищення ефективності використання основних фондів.

Список літератури: 1.Беленький П. Е. Управление техническим и организационным развитием предприятия. / П. Е. Беленький, Ю. Л. Гиттик, Т. В. Ландина — К.: Техніка, 2008 — 96 с. 2.Василенко Б. А. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. / Б. А. Василенко — К.: ЦУЛ, 2005 — 440 с. 3.Власова А. М. Інноваційний менеджмент:

Навч. посіб. / А. М. Власова — К.: КНЕУ, 2007. — 92 с. 4.Гуржій А. М. Інноваційна діяльність в Україні: Монографія / А. М. Гуржій, О. Б. Каракай, В. С. Петренко- К.: УкрШТЕІ, 2006. — 152 с. 5.Должанський І. І. Управління потенціалом підприємства: Навч. посіб. / І. І. Должанський, Т. О. Загорни- К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 362 с. 6.Федулова Л. І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л. І. Федулова — К.: Основа, 2005. — 552 с. 7.Краснокутська І. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. / І. В. Краснокутська — К.: КНЕУ, 2003. — 502 с. 8.Микитюк І. С. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. / І. С. Микитюк- К.: ЦУЛ, 2007. — 298 с.

Bibliography (transliterated): 1.Belenkyy P.E., Hytтыk Y.L., Landyna T.V. *Management tehnycheskymorhanyzatsyonnyim and development company*. - Kiev: Technology, 2008. 2.Vasilenko B.A. *Innovation Management: Training.guidances*. - Kiev: TSUL. - 440 p., 2005. 3. A. Vlasova A. M. *Innovation Management: Training. guidances*. - Kiev: KNEU, 2007. - 92 p. 4.Gurzhiy A. M., Karakay O.B., Petrenko V.S., *Innovation Activity in Ukraine: Monograph*. - Kiev: UkrShTEI, 2006. - 152 p. 5.Dolzanskiy I.I., Zagornu T. O. *Management capabilities enterprise: Teach. guidances*. - Kiev: Centre textbooks, 2006. - 362 p. 6.Fedulova L.I. *Innovative economy: model, system management, public policy* - Kiev: Osнова, 2005. - 552 p. 7. Krasnokutskaya I.V. *Innovation Management: Training. guidances*. - Kiev: KNEU, 2003. - 502 p. 8. Mykytiuk I. S. *Innovation Management: Training. guidances*. - Kiev: TSUL, 2007. - 298 p.

Надійшла (received) 03.06.2015

Александров Віталій Володимирович – асистент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», тел.: (099) 186 – 90 - 01, e-mail: aleksandrov.v@mail.ru

Aleksandrov Vitaliy Volodymyrovych - assistant, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", tel. : (099) 186 - 90 - 01, e-mail: aleksandrov.v@mail.ru

Лусак Марина Ігорівна – студентка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», тел.: (095) 131 -18 - 51, e-mail: lysak.marina@mail.ru

LisakIgorivna Marina - student Natsionalnytehnichny universitet "Harkivsky politechnichnyinstitut", tel. : (095) 131 - 18 - 51, e-mail: lysak.marina@mail.ru

Шкрюгал Ольга Володимирівна – студентка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», тел.: (066) 424 – 50 - 52, e-mail: Olyushka1993@inbox.ru

Shkrogal Olga Volodymyrivna - student Natsionalnytehnichny universitet "Harkivsky politechnichnyinstitut", tel. : (066) 424 - 50 - 52, e-mail: Olyushka1993@inbox.ru